گەشتی کتێبێک :

لەگەڵ دۆن جوان دا

• لێهاتوویەکی وەک دۆن جوان لەناو ئەدەبی جیهانا بەدەگمەن بەدی ئەکرێت ، دۆن جوان ئەو رووە پرشنگدارە گەشاوەیەیە کە خەڵقی بۆ خۆشەویستی ژیان هاندە دات ، ئەو خۆشەویستی‌یە کە هەمیشە تینووەو بە هیچ تێر نابێ ، دۆن جوان نیشانەی گەمەکردنێکی فیکری‌یەو دژی ئەو جدیەت و دڵ راوگەیەیە کە لە کەسایەتیەکەی (دوست) دا دیارە .

• مەسەلەی گەڕان بەدوی بنچینەی ئەفسانەی دۆن جوان یەکێکە لەو باسانەی کە لە پەنجا ساڵی دوایی‌دا پسپۆرو زاناکان گفتوگۆیەکی زۆریان لەسەر کردوە . هەندێک دەڵێن ئەو ئەفسانەیە لە وڵاتی (پورتوغاڵ) پەیدابووەو هەندێکی تریش دەڵێن لە ئیتالیاو ئەڵمانیا درۆست بووە ، جگە لەمانەش لای هەندێ کەس وایە دۆن جوان مەسەلەیێکی مێژوویی‌یە لە کاتێکدا کۆمەڵێکی تر لەو پسپۆڕانە لایان وایە ئەم کابرایە شتێکی خەیاڵی‌یەو مەسەلەی پەیدابوونی بۆ سەردەمە ناوەراستە سووفی یەکە یان بۆ سەردەمی راپەڕینەکە دەگەڕێتەوە ، بەڵام ئەمڕۆکە بەگشتی لەسەر ئەوە یەکیان گرتووە کە دۆن

محمد بدری وەری گێڕاوە

[redacted]

جوان بەشێکە لە فولکلۆری ئۆروپاو لایان وایە ئەفسانەکە لە ئیسپانیاوە زۆر نزیکەو ئەوەی ئەم بیروڕایە ئەسەلمێنی زۆربەی هونراوە میللیەکانن کە ئەم شتە بە ئاشکرا باس‌ئەکەن‌و ژیانی دۆن جوان تازەئەکەنەوە . .

• یەکەم ئیشی هونەری کە وای‌کرد ئەم ئەفسانەیە بە شێوەیەکی هونەرمەندانە دەرکەوێت کۆمیدیایەك بوو سێ ڕۆژ ئەخایێنی‌و بە شیعر نووسراوە بە ناوی (جوانی ئیشبیلیەو میوانێکی لە بەرد) ەو یەکێك نووسیویەتی بەناوی (تیرسو دی مولینا) کە لە سالآنی ١٥٨٤ – ١٦٤٨ دا ژیاوە . کۆمیدیاکە دەڵێت : (دۆن جوان تینوریو) شەو بە دزیەوە خۆی کردە کۆشکی پاشای (ناپۆلی) و (ئیزابیلا)ی هەڵخەڵەتاند چۆنکە دۆن جوان کەل‌ویەلی دەستگیرانەکەی (ئیزابیلا)ی لەبەرکردبوو ، دەستگیرانەکە ناوی (ئوکتافیو) بوو . . مامەی دۆن جوان کە سەفیر بوو لەباتی ئەوەی بیگرێ‌و بیخاتە زندان ڕێکرەی ڕاگردنی بۆ خۆش‌کردو بەم جۆرە دۆن جوان ڕێ دەریای بۆ ئیسپانیا گرتەبەر . . کوت‌وپڕ ئەبێتە باو

گەردەلوولو پاپۆر نوقوم ئەبێ . دۆن جوانو نۆکەرەکەی رزگاریان دەبێ . کچێکی ماسیگر بەناوی (تیزیە) کە چاوی پێیان ئەکەوێ بەزەیی پێیان دێت بۆیە ئەیانبات بۆ ساباتەکەی خۆی . . (کاتالینون)ی نۆکەری دۆن جوان هەوڵێکی یەکجار زۆر ئەدات وا لە دۆن جوان بکات بیر لە خوا بکاتەوە بەڵام هەوڵەکانی بەگشتی بە فیرۆ ئەچنو دۆن جوانیش هەر خەریکی ئەوەیە ئافرەتە ماسیگرەکە هەڵخەڵەتێنێو پەیمانی ئەوەی پێ بدات کە لە دوایی‌دا ئەیخوازێ . . دۆن جوان بۆ ئیشبیلیە رائەکاتو دەنگوباسی جانبازی‌یەکەی لەگەڵ ژنە (دۆقە) دا لە ئیتالیا ئاشکراو بلاودەبێتەوە . ئەبێ ئەوە بزانین کە پاشا لە کاتی خۆیدا بریاری دابوو (دۆنا ئانا) ی کچی (ئۆلووا) کە یەکەم سوارەی (کالاترافانا) بوو بۆ دۆن جوان بهێنێ . پاشا بۆ پاراستنی شەرەفی (ئیزابیلا) فەرمانی شووکردنی بە (دۆن جوان) ئەداتو بۆ ئەوەی (دۆن ئوکتافیو) هەست بە هیچ زیانێکی نەکات پاشا بریارئەدا (دۆنا ئانا)ی پێ بدرێت . دۆن جوان بە دزی‌یەوە خۆی ئەگەیێنێتە ماڵی سوارەکەو دۆنا ئانا هەر کە چاوی پێ دەکەوێت هاواردەکات . . ، دۆن جوان بۆ حەسانەوە لە گۆندێکا لائەدات . لەوێ تووشی شاییەك دەبێ دانشتوانی گۆندەکە دایانمەزراندوە بۆ دوو جووتیار (باتریشوو ئامینتا) ، بووکەکە زۆر قەشەنگو جوان دەبێ . دۆن جوان هەر کە چاوی پێ دەکەوێ حەزی لێ دەکاتو هەوڵ‌ئەدا زاواکە دوورخاتەوەو باوکی کچەکە بە پارەیەکی زۆر ئەخەڵەتێنێو ئاسمان لەسەر پەیمانەکەء ئەکا بە شاهید . بەڵام مێردەکە خێرا مافەکەی خۆی ئەسێنێتەوەو دۆن جوان لەگەڵ نۆکەرەکەی بە جووتە بو ئێشبیلیە ئەگەرینەوەو لەوێو لەیەکی‌لە کڵێسەکانا

چاوی بە پەیکەرێکی بەرد ئەکەوێت کە لە کاتی خوێندا بۆ یادی سوارەی (ئولووا)ی باوکی (دۆنا ئانا) دروست کراوە ، گاڵتە بە پەیکەرەکە دەکاو دەعوەتی نان خواردنی ئەکا . پەیکەرەکە بۆ دیتنی دۆن جوان لە کاتی دیاریکراودا ئەچیۆ داوای لێ دەکا ئامادەی دەعوەتەکەی لە رۆژی دووەمدا بێ ، دۆن جوان پەیمانی خۆی جێبەجێ ئەکاو لەگەڵ نۆکەرەکەی بۆ کڵێسەکە ئەچێ ، دۆن جوان پاش ئەوەی ئازایەتی خۆی ئەنوێنێ ئەیەوێ بڕوات ، بەڵام پەیکەرەکە دەستی ئەگرێو فڕیئەداتە دۆزەخ بەبێ ئەوەی مۆڵەتی بدات دان بە هەڵەکانی خۆی بنێتو ئەو شتە نهێنیانە ئاشکرا بکات ، بۆیە (کاتالینون) کە نۆکەری دۆن جوان ئەبێ ناچارئەبێ بۆ لای پاشا بگەڕێتەوە و ئاگاداری خۆیو نیچیرەکانی دۆن جوان بەو سزایە بکات کە تووشی بوو . . ئەم کۆمیدیایە ئەکرێتە دو بەشەوە ، هەر یەکێکیان شێوەو ڕێبازی تایبەتی خۆی هەیە بێ ئەوەی ببێتە هۆی توانەوەی ئەوەی تر : لایەنی ریالزمیو لایەنی خەیاڵو ڕەمز . خێرایی ڕووداوەکانو هەڵوێستە لاساییەکان پەردەی سوارییان بەسەر کۆمیدیاکە داوە . بەڵام بەشە کۆتاییەکەی کوتوپڕ ئەمانباتە سەر شانووگەریە نهێنییەکان ئەو شانووگەریانە کە لە سەردەمی ناوەڕاستا ناسراوبوون . . ئیستاکەش با بۆ ماوەیەك بەلای کەسایەتیەکەی (دۆن جوان تیرسو دی مولینا) لابدەین . . دۆن جوان تینوریو لە سەدەی حەڤدەهەمی ئیسپانیدا ژیاوە . ئەو سەدەیە کە لەژێر ئەنسیری سەردەمی ڕاپەڕینەکەدا بوو . . گەنجێکی ئەندەلوسی زۆر جوانو هەتا بڵێی شەهوانی بوو و ئەتوانین بڵێین نموونەیەکی ڕاستەقینەی مێبازی بوو و چاکترینە وێنە بۆ دۆن جوان ئەو وێنەیەیە کە باوکی بۆی کێشاویەتی کە دەڵێ : دۆن جوان گەنجێکی سەرکەشو ئازاو جوانو پڕ هەست تا ڕادەیەك خەڵق لەبەر ئەو شتانە پێیان دەگوت (هیکتۆری ئیشبیلیە) . . ئەوەی ئەوە ئەسەلمێنێ ئەو کچە ماسیگرە قەشەنگەیە کە لەلای خۆی حەواندیەوە ، دۆن جوان نموونەی پیاوێکە بۆ ئەوە دروست کراوە ئافرەت حەزی لێ بکاتو هەتا جموجۆڵەکانی لە ووشەکانی کەمتر نەبوون ، بۆیە ئەو کچە ماسیگرە پێی دەوت : تۆ لە بێدەنگیتا زۆر شت ئەڵێی . مەبەستیش لەوە چاوەکانی بوو . سەرەڕای ئەمانەش بەگشتی دۆن جوان گەنجێکی خۆ بە زلزانو درۆزنو بێ حەیاو بێ وەعدو پەیمان بوو . لە لایەکی تریشەوە شانازی بەوە ئەکرد کە ئەندامی یەکێك لەو خێزانانەیە ئیشبیلیایان داگیر کردووەو هەمیشە شانازی بەو شەرەفە ئەکردو ئەم کردەوەیەش لەگەڵ ئەو ڕەویشتە ئەگونجا کە لە ئیسپانیا لەو سەردەمەدا باو بوو . . بەڵام دۆن جوان لە بەردەم خۆشەویستی لەشدا خۆی بۆ نەئەگیراو گوێ بە نەنگیو عارو خەجاڵەتی نەئەدا . . دۆن جوان زوو لە پەیمانی خۆی ئەگەڕایەوەو کە چاوی بە ئافرەتێك بکەوتبا دوور نەبوو خیانەت بکا . . لە نێوان دژایەتی ئەم شانازی بە شەرەف کردنو تاوان کردنەدا مەسەلەی ڕەویشتی دۆن جوانو شتە فراوانە مرۆڤایەتیەکەی وەدەردەکەوێ . چونکە هەر شتێك پێوەندیەکی بە ئارەزووەکانی هەبێت ڕەنگە وای لێ بکات واز لە گشت بیروباوەڕێك بهێنێو وەکو گەنجێکی جادوگەری لێ بێت کە لای ئاسانە ناوبانگی هەر ئافرەتێك ڕوو بەڕووی شکاندنو خەتەر بکات و لە هەمان کاتدا شانازی بەو کردەوەیە بکاتو ئەم سیفەتەش دوورترین شتە بۆ دۆن جوان لەم سەردەمە تازەدا ئەو زەلامە کە هەمیشە بەوە ناسراوە بەختێکی باڵاو بەرزی نە خۆشەویستیدا هەیە . بێ گومان دانەر ئەوەی لەبیر نەکردووە کە قارەمانی کۆمیدیاکەی گەنجێکە توانایەکی یەکجار بەهێزی لە هەڵخەڵەتاندنی ئافرەتدا هەیەو جگە لەمەش دانەر وای پیشان داوە کە ئەم قارەمانە هەر چەندە ئەم جۆرە کردنەوانەئەکات توانوویەتی وا لەو ئافرەتە بەسەرمانانە بکات هەست بەوە بکەن کە دۆن جوان خۆشیان ئەوەیو ئامادەیە نە پێناویانا بمرێت ، بۆیە کچە ماسی گرەکەو کچە جووتیارەکە هەرچەندە لە سزای ئاسمان ئەترسێن بەڵام بە بێباکی خۆیانینی پێشکەش ئەکەن .

• لە کۆمیدیای (دی مۆلینا) ئەم فێڵە مانای لێقەومانو خەفەت ئەبەخشێت ئەویش بریتیە لە هەستکردن بە چەوسانەوەی کۆمەڵایەتیو ئەم وشانەی (ئامنتا) ئەو مانایە ئاشکرادەکات : (سەگایەتی لە ئیسپانیا بووەتە سواری) . . دۆن جوان لێرەدا سۆزو بەزەیی نە ئافرەت نایەوێ تەنیا بۆ تێرکردنی ئارەزووەکانی ئەگەڕێ . ئەو ئارەزوانە کە لە ڕۆژ بەدوای ڕۆژ تازەئەبنەوەو لە دو ووشەدا کۆدەبنەوە (هەڵخەڵەتاندنو شووڕەیی) . . بۆ ئەوەی لە بنچینەی کەسایەتیەکەی دۆن جوان بگەین ئەبێ ئەوە لەبیر نەکەینەوە کە ئەم زەلامە لەو سەردەمە ژیاوە کە وڵاتی ئیسپانیا لەژێر سێبەری ڕژێمێك ئەژیا بایەخێکی زۆر بە مەسەلەی ڕەویشت ئەدا . ئەو ڕەویشتە ببوو بە پەردەیەك بۆ داپۆشینی خراپەکاریە شێتانەکان . دانەر ئەیەوێ ئەفسانەی دۆن جوانی لەش پەرست بکاتە نیشانەی سەردەمێکی بەگشتی . ئەو سەردەمە کە لەنێوان ئیمانو

وون‌بوونا نوقم‌بیووو له سزاش ئه‌ترسا ، جگه له‌مه‌ش له شانووگه‌ری (تیرسو دی مولینا)ش بیروڕایه‌کی ئایینی به‌هێز هه‌یه‌و وای له خه‌ڵقه‌که کردووه بڵێن : دۆن جوان مه‌سه‌له‌یه‌کی ئینسانی نی‌یه به‌ڵکو مه‌سه‌له‌یه‌کی کاثولیکی‌یه . .

خۆشه‌ویستی‌یه شه‌یتانیه‌که‌ی دۆن جوان بۆ خراپه‌کاری‌و به‌رهه‌ڵسته شێتانی‌یه‌که‌ی دژ به مردن نیشانه‌ی ئازایه‌تی‌یه‌کی به تاوانن روو به‌رووی بیروباوه‌ر بێ سنووره‌که‌ی دژ به‌زه‌یی خواوه‌ند . . دۆن جوان له‌و باوه‌ره‌دایه ته‌وبه‌کردن توانای سڕینه‌وه‌ی گوناهی ژیانێکی ته‌واوی هه‌یه . خراپه‌کاریه‌که‌ی دۆن جوان له‌وه‌دایه باوه‌ڕێکی زۆری به‌و بناغه ئه‌خلاقیانه هه‌یه که هه‌ر خۆی ئه‌یانڕوخێنێ ، به‌ڵام گه‌وره‌یه‌که‌ی له‌وه‌دایه بێ ئیمان نی‌یه‌و بڕوای به خواو به شه‌یتان هه‌یه وه‌ك خۆی ده‌ڵێ‌و ئه‌و توانایه له‌و کاته‌دا ئه‌گاته لووتکه که تووشی سووتان‌و مردن ده‌بێ . . ئه‌م دراما ئایینی‌یه به‌م شێوه‌یه کۆتایی پێ دێت‌و وا له‌و که‌سه بکات که گاڵته‌ی به ئافره‌ت ده‌کرد بگاته راده‌یه‌ك به خواوه‌ند پێبکه‌نێ . . دۆن جوان ئیسپانیای به‌جێ‌هێشت‌و رووی‌کرده ئیتالیاو له‌پاشان گه‌یشته فه‌ره‌نساو له‌م ولاته توانی خۆی بگه‌یێنێته یه‌کێك له نووسه‌ره هه‌ره‌گه‌وره‌کانی ئه‌م ولاته‌و وای لێ بکات یه‌کێك له شانووگه‌ری‌یه به‌ناوبانگه‌کان ده‌رباره‌ی ئه‌م مه‌سه‌له‌یه بنووسێت ، مه‌به‌ستیش لێره‌دا (مۆلێر) ه که له ساڵی ١٦٦٥ دا کۆمیدیایه‌ك به‌ناوی (دۆن جوان یان میوانێکی له به‌رد) بنووسێت‌و هه‌رچه‌نده بیروڕایه‌کی زۆر ده‌رباره‌ی ئه‌م کۆمیدیایه هه‌یه به‌ڵام ئه‌وه‌ی رێکیان ده‌خاته‌وه ئه‌وه‌یه توانیویانه به‌گشتی بۆ دووزینه‌وه‌ی ده‌روونی قاره‌مانه‌که یارمه‌تی‌مان بده‌ن‌و ئه‌و راستیه‌مان پێ بسه‌لمێنن که له کاتی مردنی‌دا ده‌رده‌که‌وێ . . (مۆلێر) به‌شی هه‌ره‌زۆری رووداوه‌کانی شانووگه‌ریه‌که‌ی له (تیرسو دی مولینا)ی وه‌رگرتووه به‌ڵام مۆرێکی تازه‌ی پێوه ناوه‌و شتی زۆری بۆ زیادکردووه‌و هه‌ندێکیشی لێ لابردوه بۆیه ناچار ئه‌بین رووداوه‌کانی شانووگه‌ریه‌که‌ی بخه‌ینه روو بۆ ئه‌وه‌ی بتوانین ده‌رباره‌ی قاره‌مانه‌که‌ی که دۆن جوانه بدوێین . دۆن جوان به دوی جانبازی‌یه‌کی تازه ده‌ستی به گه‌ڕان کرد ، بۆیه وازی له ژنه‌که‌ی هێنا ، ئه‌و ژنه که له کڵیسه‌دا ڕفاندی . . که ژنه‌که به‌دوی ئه‌که‌وی دۆن جوان پی‌ڕائه‌گه‌ێنێ که له‌م ژن‌هێنانه په‌شیمانه ، ژنه ئه‌گه‌ڕێته‌وه‌و له خوا ئه‌پاڕێته‌وه بۆ ئازاردانی ، ئه‌وه‌ته بۆ جارێکی تر هه‌وڵ‌ئه‌دا ئافره‌تێکی تر له ده‌ستگیرانه‌که‌ی بڕفێنێ له کاتێکدا که هه‌ردوکیان به جووته ئه‌یانه‌وێ سواری پاپۆڕێك ببن . . دۆن جوان‌و (سجاناریل)ی نوکه‌ری له پاپۆڕه‌که‌دا خه‌ریکی نوقوم‌بوون ئه‌بن به‌ڵام دوان له جووتیاره‌کان فریایان ئه‌که‌ون‌و رزگاریان ئه‌که‌ن‌و هه‌ر چه‌نده یه‌کێك له رزگارکه‌ره‌کانی ده‌ستگیرانی کچه‌که ده‌بێ‌و لۆمه‌یه‌کی زۆری ده‌کات به‌ڵام دۆن جوان واز له خراپه‌کاری خۆی ناهێنێ‌و له‌سه‌ر ره‌وشتی خۆی به‌رده‌وام ده‌بێ‌و خۆی له کچه‌که نزیك‌ئه‌کاته‌وه به‌نیازی هه‌ڵخه‌ڵه‌تاندنی‌و له هه‌مان کاتیشا په‌یمانی به کچێکی لاده‌یی‌ی داوه که بیخوازێ ، بۆیه کچه‌کان دێنه شه‌ڕکردن‌و دۆن جوان ئاشتیانی ئه‌کات‌و به‌بێ ئه‌وه‌ی که‌س هه‌ستی پێ بکات خۆی حه‌شارئه‌داته‌وه‌و ڕائه‌کات‌و خۆی‌و نوکه‌ره‌که‌ی ئه‌گه‌نه دارستانێك‌و چاویان به سواڵکه‌رێك ئه‌که‌وێ‌و (سجاناریل) له‌وه سه‌رناکه‌وێ قه‌ناعه‌ت به دۆن جوان بکات له کرده‌وه پیسه‌کانی وازبهێنێت چونکه له‌وێشدا هه‌ر خه‌ریکی ئه‌وه ئه‌بێت هه‌ندێ پاره به کابرای سواڵکه‌ر بدات تاکفریك بکا به‌رامبه‌ر به‌وه‌ی جوێنێك به ئاین بدات ، به‌ڵام سواڵکه‌ره‌که ئه‌وه قوبوڵ ناکات‌و دۆن جوانیش پاره‌که‌ی له رێی مرۆڤایه‌تی‌دا پی‌ئه‌به‌خشێ‌و واش رێئه‌که‌وێ گه‌نجێك له جه‌نگی کۆمه‌ڵێکی جه‌رده رزگاربکات‌و ئه‌وه روون‌ئه‌بێته‌وه گه‌نجه‌که برای (الفیر) بێت‌و بۆ تۆڵه‌سه‌ندن به‌دوی دۆن جوانا ئه‌گه‌ڕێت‌و هه‌ر له‌وێ‌دا دان به‌وه ئه‌نێ‌و سوپاسێکی زۆری ئه‌کات‌و واز له مه‌سه‌له‌ی تۆڵه‌سه‌ندن ئه‌هێنێ . پاشان (سجاناریل)ی له‌گه‌ڵ خۆی ده‌بات‌و ئه‌چن بۆ سه‌ردانی کوری سواره‌یه‌ك که به شێوه‌ی په‌یکه‌رێك دروست‌کراوه‌و له‌وێدا دۆن جوان داوا له نوکه‌ره‌که‌ی ده‌کات په‌یکه‌ره‌که بۆ نان‌خواردن ده‌عوه‌ت بکات . . رووداوه‌کان یه‌ك به‌دوای یه‌ك دێن‌و ده‌چن‌و له ئه‌ماڵا دۆن جوان چاوی به (مسیودیمانش)ی خاوه‌ن قه‌رز ئه‌که‌وێ‌و گاڵته‌یه‌کی زۆری پێ ده‌کات‌و به‌بێ ئه‌وه‌ی پاره‌یه‌کی پێ بدات ده‌ری‌ده‌کات . (دۆن لوی) زۆر لۆمه‌ی کوره‌که‌ی ده‌کات به‌ڵام کوره به کوڕنی ولامی باوکه ئه‌داته‌وه‌و گاڵته‌ی پێ ده‌کات‌و ئه‌میش به‌سزای ئاسمان ئه‌یترسێنێ . . (الفیر) دێت‌و له مێرده‌که‌ی داوائه‌کات خۆی له سزای ئاسمان دوورخاته‌وه به‌ڵام پیاوه‌که هیچ خۆی تێکنادات‌و به چاوێکی پڕ لۆمه‌و گله‌یی‌یه‌وه ته‌ماشای ژنه‌که‌ی ده‌کات‌و زۆریش لای سه‌یر ده‌بێ چۆن ئازار ئه‌م ژنه‌ی گۆڕی . . ئه‌وه خواردنه‌که ئاماده‌کراوه‌و ئه‌وه‌ش په‌یکه‌ره‌که‌یه دێته ژووری‌و دائه‌نیشێ‌و داوا له دۆن جوان ئه‌کات بۆ ده‌عوه‌ته‌که‌ی له رۆژی دوایی‌دا

ئامادەبێت . . دۆن جوان لە حوزووری باوکیدا پەشیمانی خۆی پیشان ئەدات و بڕیاری تەوبەکردنی ئاشکرا دەکاتو بۆیان ڕوونئەکاتەوە کە ئەم ئاخیر جارە پەنا بۆ فێڵو ڕیاکردن ببات . . پەیکەرەکە وردە وردە دێتە پێشەوەو پێشوازی لە میوانەکەی دەکاتو دەستی دۆن جوان ئەگرێتو خەبەری ناچاریی خۆی پێ دەڵێ . . پاشان ئەرز ئەقڵێشێتەوەو دۆن جوان نوقومئەکاو (سجاناریل)ی نۆکەری بە تەنیایی لەسەر شانووەکە ئەوەستێتو داوای پارەکەی خۆی دەکات ، ئەو پارەیە کە هەتا ئێستاکە وەری نەگرتووە .

پێش‌ئەوەی چاومان بە دۆن جوان بکەوێت (سجاناریل) وێنەیەکمان بۆ ئەکێشێتو هەندی لایەنی سامناکمان دەربارەی دۆن جوان بۆ ڕوون ئەکات ، بەڵام شێوەی قسەکردون پێکەنینو گاڵتەکردنی وامان لێدەکات سکاڵاو هەڕەشەکانی وەك شتێکی ڕاستەقینە بێتە بەرچاومان و وردە وردە بۆمان ئاشکرا دەبێتەوە ئەو وێنەیە وێنەیەکی ڕاستەقینەیە . کە دۆن جوان دێت گەنجێکی جوانو قەشەنگو قسەخۆش ئەبینین ، ڕاستگۆیە لە هەست دەبرینە بەرامبەر ئەو لەزەتە کە لە کاتی گەڕان بەدوی خۆشەویستیدا هەستی پێ دەکاو ڕاستگۆشە لە دەربڕینی ئەو پەشیمانییە کە پاش تێربوونی ئارەزووەکانی دایئەگرێ . . دۆن جوان بە چاوێکی سووکەوە بۆ ئاین ئەڕوانێو بەتایبەتی لەو کاتەدا کە ئەچێتە کڵێسەیەکو کچێك ئەڕفێنێ . . جگە لەمەش مەسەلەی ژنهێنان لای دۆن جوان پێوەندیەکی پاکو خاوێن نابێتو هەمیشە حیساباتی خۆی لەگەڵ ئاسمانا پاشگوێ ئەخات . . بەکورتی دۆن جوان هەتا ئەم کاتە ڕێی خۆی ونکردووەو ئەتوانرێ بخرێتە سەر ڕێگەی ڕاستیو تەوبەکردن ، لە بەشی دووەم دا لەزەتو تامو چێشتنی ژیان لای دۆن جوان بریتییە لە نەوعە زیرەکییەك توانای زاڵبوون بەسەر کۆسپو تەگەرەدا پێ ئەبەخشێ هەرچەندە ئەو ژیانە پڕ مەینەتو کۆسپ بێ لەزەتی زیاترە . . دۆن جوان بۆ ئەوکاتە دەژی کە ئێستاکە تێدایەتیو باوەڕی بە هێزو توانای خۆی هەیە بۆ زاڵبوون بەسەر هەر تەنگوچەڵەمەیەك بەهۆی کردەوەکانی تووشی بێ . دۆن جوان بۆ خۆی جیهانێکی خەیاڵی وەها دروست کردبوو کە هەمیشە یاسای ووشە تێدا سەرکەوتوو بوو ، بۆیە لای وابوو هەرچی بکاو بڵێ بەرپرسیار نییەو کردەوەش لەلای مانای داگیرکردنو ڕاکردن ئەبەخشیو لە دونیایەکی پڕ لە جموجۆڵ ئەژیاو وەستانی بە مردنو نەمان ئەزانی . دۆن جوان بڕوای بە شتی نەمرو بەردەوام نەئەکرد . . وشە ئەفەوتێتو ئەڕواتو تەنیا وشەی سەر زار باشترین ڕێگەیە بۆ کردەوەکانی . . وشە هیچ شتێك لێ بەجێ نامێنێتو ئەگەر بۆ دەقەیەك بڕوای بەوە بکردبا کە وتنی وشە مانای ناچاری ئەدات ئەبوایا دونیاکەی بەگشتی بڕوخابا .

کە (سجاناریل) هەندێ پرسیاری جەوهەریی لێ دەکرد وەك : ئایا بڕوای بە خوا هەیە ؟ ئایا لە دۆزەخ ئەترسێ ؟ دۆن جوان ئەیوت : جارێ کاتی ئەوە نییە ئەم جۆرە شتانە باس بکرێنو بەشێوەی گاڵتەو بێباکیەوە وڵامەکانی ئەدایەوەو هەڵوێستی ڕاستەقینەکەی دەرئەخستو هەتا کە ئەیوت دو لەگەڵ دو ئەکاتە چوار . یان چوار لەگەڵ چوار ئەکاتە هەشت ئەوەی دەرئەخست کە نایەوێ بەشێوەیەکی ڕاست دەربارەی کۆسپەکانی مرۆڤ لەگەڵ کابرایەکی نەزان وەك نۆکەرەکەی بدوێو ئەو گفتوگۆیەی کە لەنێوان دۆن جوانو سواڵکەرەکە ئەکرێ جێگەی گومانو سەیرە ، چونکە ئەمە یەکەم پەردەیە پرسیاری ئەوەمان بێنێتە بەرچاو و بڵێن : ئایا هەڵوێستەکانی دۆن جوان حاڵەتی بێدەسەڵاتیو بێتوانایی لە بەرچاوی کۆمەڵ ئەبەخشن یان نەء ؟ . . لە هەمان کاتیشدا پەردەیەکە ناچارمان ئەکات دان بەوە بنێین کە دۆن جوان چاکەیەکی وەها هەیە پێویست بە گفتوگۆ ناکات ، چونکە جارێ هێرشێکی توندو تیژ ئەباتە سەر شێوەی بیرکردنی سواڵکەرەکەو لە لایەکی تریشەوە وەك سوارەیەك ئەجوڵێتەوەو بەتایبەتی کە ئەچێت بۆ یارمەتیدانی کەسانێکە نایانناسێ . . بەم جۆرە بۆمان دەرئەکەوێ کەسایەتییەکەی زۆر ئاڵۆز ترە لەوەی ئێمە هەستی پێدەکەین و هەر لەو کاتەدا کە ڕوو بەڕووی (کارلوس)ی برای ژنەکەی ئەبێ ئەوە ئەسەلمێنێ موستەحەق ئەو کۆمەڵەیە کە تێدا ژیاوە . . ئەتوانین بڵێن چینە کۆمەڵایەتیەکەی خۆی بەرپرسیارە بەرامبەر ئەم خراپەکارییە بەگشتیو دۆن جوانیش وەك مرۆڤێکی بێ تاوان دێتە بەرچاو . بەڵام لێرەدا خۆی دەرئەخاو لاوازیە بێ دەرمانەکەیو ناوەڕۆکە بنچینەیەکەی ڕووندەبێتەوە . دۆن جوان مرۆڤێکی فێڵبازەو ساختەچییە هەتا لەگەڵ هاوڕێیەکانیشی . لە دەروونەوە حیلەتبازە . بەڵام گری شەرەفی بۆ دواجار ئەتەقێتەوە ساتێ کە ڕووبەڕووی (ئالۆنس) برای دووەمی ژنەکەی ئەوەستێتو ئەیەوێ زۆرانبازیی لەگەڵدا بکات . (مۆلیێر) (دۆن جوان) بە تەنیا ئەهێڵێتەوە بەتایبەتی لەو کاتەدا کە تووشی چارەنووس دەبێو لەو کاتەشا کە لەگەڵ هەردو براکە ئەکەوێتە قسەکردن . (دۆن کارلوس) کە بەهۆی دۆن جوانەوە

رزگاری‌ببووو (دۆن ئالۆنس) که ئه‌یه‌وێ تۆڵه‌ی خۆی لێ بسێنێ ، ئه‌بینین دژ به خوا ئه‌وه‌ستێت‌و دژایه‌تی به‌رامبه‌ر به په‌یکه‌ره‌که مانای سه‌رلێشێواوی ئه‌به‌خشێت . قاره‌مانه‌که که هه‌ستی به‌وه کرد مردنی نزیك‌بوه‌ته‌وه بیری له‌وه نه‌کردوه‌ته‌وه ئایا ده‌رباره‌ی ئه‌م مه‌سه‌لانه ئه‌ڵێ چی : ئایا بروای به مه‌سه‌له‌ی نه‌مری هه‌یه یان نه‌ء ؟ به‌ڵام به وه‌ستانه‌که‌ی دژ به په‌یکه‌ره‌که ئه‌وه‌ی ده‌رخست که وڵامی نه‌ء بێت‌و له‌وه‌دا ئازایه‌تیه‌که‌ی روون‌ده‌بێته‌وه ، که په‌یکه‌ره‌که سه‌ری بۆ ئه‌نوێنێ ئیتر ناچارده‌بێ چاوێك به هه‌موو شته‌کان بگه‌شێنێ . بۆیه بۆ یه‌کم جار دۆن جوان تووشی گومان ده‌بێ .

له به‌شی چواره‌ما دۆن جوان پاش ماوه‌یه‌کی دوورو درێژ له خه‌ڵق خه‌ڵه‌تاندن خۆی ئه‌خڵه‌تێنێ‌و ئێستاکه ئه‌بینین چۆن هه‌وڵ‌ئه‌دا بۆ ده‌ربازبوونی له ئه‌نجامه کۆمه‌ڵایه‌تیه‌کانی کرده‌وه‌کانی هه‌موو شتێك به‌کاربهێنێ‌و چۆن له‌و گومانه میتافیزیقیه‌ی که دایگرتووه رائه‌کات . . که چاوی به باوکی ئه‌که‌وێت به گشت جموجوڵه ناشیرینه‌کانی رووبه‌رووی ئازار ده‌بێ‌و که تووشی په‌یکه‌ری سواره‌که ده‌بێ هه‌وڵی ئینکارکردنی به‌رکه‌وتنه‌که‌ی ناداو که به‌شه دوایی‌یه‌که ده‌ست پێ ده‌کات دۆن جوان له‌ترسانا په‌نا ئه‌باته به‌ر راکردن که چه‌کی ده‌ستی ترسنۆکه‌کانه‌و ئه‌وه‌ی چاکه بێت له قوڵایی ده‌روونیا ئه‌فه‌وتێت‌و نامێنێ دۆن جوان له‌و کاته‌دا کۆتایی پێ‌دێت که به ناچاری رووبه‌رووی حه‌قیقه‌ت ده‌بێ . . بۆیه کرده‌وه چاکه‌کانی وه‌ك ریاو درۆ وابوون . له‌و کاته‌شا که خه‌ریکی ئه‌وه‌بن تاوانباری بکه‌ین بۆمان دێته پێشه‌وه‌و ئینکاری ذاتی خۆی ده‌کاو ئه‌مرێ وه‌ك مردنه‌که‌ی (جالیلو) له شانۆگه‌ریه‌که‌ی (برێخت) دا . . هه‌ندێ که‌س مۆری شه‌یتانیان له‌سه‌ر ده‌روونی دۆن جوان دائه‌نێن‌و هه‌ندیکی تریش نیشانه‌ی بڵندیه‌کی له‌م ده‌روونه پیسه‌دا به‌دی ئه‌که‌ن . به‌م جۆره (مۆلێر) پرسیاره‌که‌ی هێشته‌وه‌و بۆیه‌ش‌و له‌به‌ر تیشکی ئه‌م ناکۆکی‌یه دۆن جوانی مۆلێر وه‌ك مرۆڤێکی زندوو له ده‌روونمانا ئه‌مێنێته‌وه . شاعیری وڵاتی ئینگلستان (بایرۆن) که داستانی دۆن جوانی نووسی‌و له ساڵانی ١٨١٩ – ١٨٤٤ دا بڵاوی کرده‌وه که‌سایه‌تی قاره‌مانه‌که‌ی به شێوه‌یه‌کی گاڵته‌جاری شی‌کرده‌وه ، داستانه‌که بریتی‌یه له (١٦) سروود به‌شێوه‌ی (بورلیسك) که وه‌ك نموونه ئیتالیه‌کانه . . دۆن جوانی بالیرۆن گه‌نجێکی ره‌سه‌نه‌و خه‌ڵقی شاری (ئیشبیلیه)یه‌و له ته‌مه‌نی شانزه ساڵی‌دایه ، دایکی له‌به‌ر جامبازی‌یه‌کی عیشق بۆ ده‌ره‌وه ئه‌نێرێ ، به‌ڵام پاپۆره‌که تووشی نوقوم بوون ئه‌بێ‌و ئه‌میش له مردن رزگاری ده‌بێ ، پاش چێشتنی ئازارێکی یه‌کجار زۆر دۆن جوان ئه‌گاته دوورگه‌یه‌کی یونانی‌و (هایدی) که کچی (لامبوو)ی رێگره رزگاری‌ئه‌کات‌و وه‌ك ئه‌ڵێن (لامبو) زه‌لامێکی مردوو ئه‌بێ‌و کوت‌وپڕ زندوو ئه‌بێته‌وه‌و بۆ شار ده‌گه‌رێته‌وه‌و رووبه‌رووی هه‌ردو دڵداره‌که ده‌بێ‌و ده‌ست به لێدانی دۆن جوان ئه‌کات‌و له‌پاشان هه‌ردو ده‌ستی ئه‌به‌ستێ‌و ئه‌یخاته ناو پاپۆرێك‌و ره‌وانه‌ی شارانی ئه‌کات . . (هایدی) شێت ده‌بێ‌و ئه‌مرێ و دۆن جوانیش به کچه پاشای (قه‌سته‌نتینیه) که بۆی شێت بوه‌ته‌وه ئه‌فرۆشرێت‌و رووداوه‌که به غیره‌تی کچه پاشاکه کۆتایی پێ‌دێت که ته‌هدیدی دۆن جوان به‌مردن ئه‌کات . به‌ڵام دۆن جوان په‌نا ئه‌باته سه‌ربازه رووسه‌کان که گه‌مارووی شاری ئیسماعیلیه‌یان داوه‌و له‌به‌ر ئه‌وه‌ی ئازایه‌تیه‌کی باش له‌و گه‌مارووه‌دا پیشان‌ئه‌دات بۆ شاری (بوتوسبورغ) ئه‌ینێرن‌و له‌وێ (کاترین)ی دووه‌م ریزێکی زۆری لێ ئه‌گرێ‌و به ئیشیکی رامیاری بۆ وڵاتی ئینگلستان ئه‌ینێرێ . له سرووده‌کانی به‌شی کۆتایی هونراوه‌که‌دا دڵداریه‌کانی دۆن جوانمان بۆ ده‌رئه‌که‌وێ‌و له هه‌مان کاتدا ئه‌و سروودانه وێنه‌یه‌کی زندووی کۆمه‌ڵایه‌تی ئینگلستانمان بۆ روون ئه‌که‌نه‌وه . ئه‌ڵێن ئه‌م هونراوه‌یه جوانترین نووسینی بایرۆنه‌و دۆن جوانیش لای شاعیره ئینگلیزه‌کان شوێنێکی تایبه‌تی خۆی هه‌یه . دۆن جوان ئه‌وه نی‌یه به‌دوی ئافره‌تدا بگه‌رێت‌و راویان‌بکات‌و له‌پاشان به‌جی‌یان بهێڵێت ، چونکه لێره‌دا دۆن جوان ئه‌که‌وێته داوی ئافره‌ته‌کان ، دۆن جوان قاره‌مانی دڵداری‌یه‌کی ئاسایی‌یه‌و شه‌رانی نی‌یه‌و په‌نا بۆ خیانه‌ت‌و درۆ نابات‌و لایه‌نه جوانیه‌که‌ی وای لێ ناکات په‌نا بۆ هه‌ڵخه‌ڵه‌تاندنی ئافره‌ت ببات‌و بێ گومان ئه‌مه‌یه بناغه ئه‌فسانی یه‌که‌ی داستانی دۆن جوانه . . دۆن جوانیش ئه‌و مرۆڤه پیس‌و گاڵته‌چی‌یه نی‌یه چونکه گوناه به مانا ئاینی‌یه‌که‌ی له‌م هۆنراوه‌یه‌دا جێگه‌ی نی‌یه ، دۆن جوان له‌لای بایرۆن گه‌نجێکی ئه‌رستوقراتیه‌و ژیانی خۆی به‌گشتی بۆ ئافره‌ت ته‌رخان کردوه .

•

• له‌و شانۆگه‌ریه شیعریه که (جراب)ی ئه‌ڵه‌مانی له ساڵی ١٨٢٩ دا به‌ناوی (دۆن جوان‌و فه‌وست) بڵاوی کردوه‌ته‌وه‌و بیروراکه‌ی له (جووته‌و مۆزارت) وه‌رگرتووه . ئه‌و شانۆگه‌ریه به‌م دوو ره‌مزه ته‌عبیر له بیروباوه‌ری ئۆروپای باکووری‌و باشووری ئه‌کات . نووسه‌ر دوو قاره‌مان له ده‌وری ئافره‌تێکدا

کۆدەکاتەوە ، لای یەکەمیان دڵداری‌یەکی تازەی سەرنەکەوتووەو لای دووەمیان سەرابی بەختیاری‌و ئاشتی‌یە . . رووداوەکان لە رۆما رووئەدەن . دو شارستانیەت پێکەوە یەك‌دەگرن ، دۆن جوان‌و فەوست بە جووتە حەز لە (دۆنا ئانا) دەستگیرانی (ئوکتافیو) دەکەن‌و هەر بەکێك لی‌یان بریاری هێنانی ئەدات . دۆن جوان کە لە ئافرەتەکە نزیك دەبێتەوەو خۆشەویستیەکەی بۆ ئاشکرادەکات ، ئافرەتەکە رەنگی تێك‌ئەچێت‌و پیێ خۆش دەبێ بەڵام لە هەمان کاتدا حەزی لەوە نی‌یە خیانەت لە دەستگیرانەکەی بکات‌و چۆنکە دۆن جوان بریاری داگیرکردنی ئافرەتەکەی داوە بۆیە شەر بە دەستگیرانەکەی ئەفرۆشی‌و لە ئەنجاما ئەیکوژێ . . بەڵام فاوست‌ی گەورەی شەیتان توانی ئافرەتەکە بۆ کۆشکێك بگوێزێتەوە ، کۆشکەکە ئەکەوێتە سەر لوتکەی شاخی (مون بلان) ، باوکی کچە لەگەڵ دۆن جوان ئەکەوێتە زۆرانبازی‌و باوکەش ئەکوژرێ . . دۆن ئانایش بە دڵێکی پر ئازارو رق‌و کینەو خەفەت ئەمێنەوە و فەوستیش لە ساتێکی تایبەتی‌دا حەز لە کۆشتنی ئەکات ، بەڵام لەبەر ئەوەی ئارەزووەکانی بە گشتی جی‌بەجیێ دەکرێن‌و کراون بۆیە ئەم خۆزگەیەشی بۆ جی‌بەجیێ دەکری‌و دونا ئاناش تووشی نەمان دەبێت‌و فەوستیش ئەکەوێتە دەریای نائومێدیەوەو گیانی خۆی بەبیێ قەیدو شەرت تەسلیم بە شەیتان ئەکات . شەیتانیش فەوست ئەگەیێنێتە لای دۆن جوان‌و پاشان بۆیان روون دەبێتەوە کە دۆن جوان کاتیێ خەبەری کۆشتنی ئافرەتەکە ئەبیسیێ هیچ خەم ناخوات‌و خەفەت‌بار نابێت‌و وەك نابیێ کە ئەمان بیریان لیێ کردبوەوە . دۆن جوان تەنیا ژیانی خۆیی

گەرەکەو بەس‌و بروای بەوە هەیە ئەم ژیانە فراوانە ئەتوانیێ هەزارەها ئافرەتی دیکەی بۆ پەیدابکات . . فەوست کە دەست بە قسەکردن ئەکات شەیتان کۆت‌وپر رووحی دەرئەهێنی‌و رەوانەی دۆزەخی ئەکات‌و دوای ئەمە خۆی بۆ کۆشتنی دۆن جوان ئامادە ئەکات . . بەڵام دۆن جوان بە هیچ جۆرێك خۆی تێك نادات‌و مردنی فەوستی بەلایا گرنگ نابی‌و بەشێوەیەکی گاڵتەجاریەوە رووبەرووی پەیکەری باوکی دونا ئانا ئەوەستێت ، ئەو پەیکەرە کە دەمارەکانی ژیانی تێدا جووڵاندەوە . لەوەش سەرناکەویێ کە بیخاتە سەر رێگەی تەوبەکاری . . دۆن جوان هەتا لە عاستی هێزە سیحری‌یە نەبینراوەکانیش دەست بە مەدح‌کردنی ژیانی رابواردن‌و گاڵتەجاری ئەکات . بەڵام شەیتان لە کوتایی‌دا بەسەریا زاڵ‌ئەبێت .

لەم شانووگەری‌یەدا دوو زەلامی مەزن یەك‌دەگرنەوە . یەکەمیان حەسوودی بە بەهێزی ژیان ئەبات . ئەو بەهێزیە کە کەس پیێ ناکریێ رووبەرووی بوەستێت‌و وای لیێ دێت ببێتە نێچیری ئەو ئارەزووانەی کە قەد تێر نابن . بەڵام دووەمیان کە فەوستە حەزی لە بیرکردنەوەو بلندی‌و نەمری‌یە . واتە بەدوی لەزەت لە ژیانی بەرزی‌دا ئەگەری‌و تینویەتیەکەی بۆ زانستی لەیەك‌گرتنی لە شەیتانا دەرئەکەوی‌و شەیتانیش بەختیاری ناکات بەڵام رێگەی بەختیاری‌ی پیێ پیشان ئەدات‌و هەتا ئەو جیهانە فراوانەی کە پێکەوە خەریکی گەرانی ئەبن‌و بەناو ئاسمان و دۆزەخ دێن‌و دەرۆن . هیچ شتێك لە دەروونیا زندوو ناکاتەوە جگە لەو ئارەزووەی کە بۆ چوونە ناو نهێنیەکەی بەهۆی مێشکەوە تینووە . . ئەم شتە بیێ کوتایی‌یە کە بەدوایا ئەگەریێ وای لیێ ئەکات ببێتە خاوەنی هەستێکی لە

دەریای خۆشەویستی‌دا ، چۆنکە ئەوەی بەداوای زانستی بەبیێ خۆشەویستی بکات بیێ دەستکەوتەو هیچی نی‌یە . . مەسەلەی ئازارە دەروونە کانی فەوست بە ناکۆکی ئەمێنێتەوە . . بیێ گومان ئەمەش وەك مەسەلەی دۆن جوانە کە بەرێوە ئەچی‌و پیێ ئەخاتە سەر هەموو یاسایەکی ئاین‌و رەویشت نەك بۆ شتێك تەنیا لەبەر ئەوەی ناتوانیێ ئەو شتانە وەك کۆسپ لە رێگەی‌دا ببینیێ . . مەئساتەکە بەهۆی شەری نێوان دوو زەلامەکە پەیدا نابیێ چۆنکە دوو زەلامەکە جگە لە دوو جار زیاتر یەکتریان نەدیوەو کردەوەکانیشیان هەر یەکە شێوەیەکی تایبەتی خۆی هەیە . . ئەم شانووگەریە وەك رووداوێکی خەیاڵی‌یە زیاتر لەوەی درامایەکی راستەقینە بێت‌و جوانیەکەی لە هەندیێ لە پەردەکانی دەرئەکەوی‌و بەتایبەتی لەو کاتەدا کە هەردوو پاڵەوانەکە پێکەوە سێبەریان خستووەتە سەر . .

هەروەها ئەو مەئساتەی کە ئەلکسەندەر بۆشکین لەساڵی ۱۸۳۰ دا نووسیبووی‌و لەپاش مردنیا بلاوبوەوە جێگەیەکی گرنگی لە ئەدەبی رووسی لە سەدەی نۆزدەهەمدا گرتووەو پارچەیەکە لەو کۆمەڵە چیرۆکە کە بەناوی (رووداوە بچکۆلەکان) بلاوبوەتەوە . . بۆشکین لەم شانووگەری‌یەدا بۆ کەسایەتیەکەی دۆن جوان ئەگەرێت‌و بە رێبازەکەی (هۆفمان و مۆزارت) شی‌ی‌دەکاتەوە سەرەرای ئەوەی کە شارەزایی‌یەکی باشی لە رێبازەکەی (مولێر) بووە و لە هەندیێ شوێنا وردە شتی لیێ وەرگرتووە . دۆن جوان چاك دەزانێت ئەگەر بێت بۆ مەدرید بگەرێتەوە رەنگە تووشی فەوتان ببێت بەڵام پاشگەز نابی‌و لەگەڵ (لیبوریللو)ی نۆکەری بریاری

گەرانەوە ئەدات بە مەبەستی گەران بەدوی (لۆرا) کە ئەکتەرێکی بەناوبانگ بووەو دۆن جوانیش پێ نەکراوە دڵی داگیر بکات .

دۆن جوان کە ئەگاتە گۆرستانی قەراخ شارەکە ئەوەی بیرئەکەوێتەوە کە (دۆنا ئانا)ی جوانو قەشەنگ هەموو رۆژێك بۆ زیارەت‌کردنی گۆری مێردەکەی دێتە سەر قەبران . . دۆن جوان حەزی لەوە دەبێ چاوەروانی بکات بەڵام نوکەرەکەی دژ بەم ئارەزووەی ئەوەستێ . هەر لەو کاتەدا (لۆرا) بۆ ماڵە وە دەعوەتی ئەکاو (کارلوس) ی دەستگیرانی یەکێك لە میوانەکان دەبێ . . کە میوانەکان دەست بە رۆیشتنی ئەکەن دۆن کارلوس بەتەنیا ئەمێنێتەوەو دۆن جوان کوت‌وپر دێتە ژورەوەو ئەیکوژێ‌و (لۆرا)ی ئەداتە بەر بارانی ماچ‌کردنو ئەمیش تەسلیم دەبێ . . دۆن جوان شانازی بەم هێرشە تازەیەی ئەکاو پاشان بۆ قەبرستانەکە ئەچێ‌و لەوێ (دۆنا ئانا) ئەبینێ . . دۆنا ئاناش بۆ ئەوەی سنورێ بۆ ئەم مەسەلەیە دابنێ لەگەلیا رێ‌ئەکەوی‌و بریارئەدەن لەمەولا لە ماڵەوە چاویان بە یەکتر بکەوێت . . دۆن جوانیش بەوە رازی‌ئەبێ‌ورووئەکاتە پەیکەری سوارەکەو بە گاڵتەوە دەعوەتی بۆ ماڵی ژنەکەی دەکاو واش دێتە بەر چاوی کە پەیکەرەکە دەعوەتەکە قبوولّ ئەکا . . لە رۆژی دووەم‌دا و هەر لەو کاتەدا کە دۆن جوان لە ژورەوە لەگەڵ دۆنا ئانا خەریکی خۆشەویستی ئەبێ لە دەرگا ئەدرێ‌و پەیکەر دەردەکەوێ‌و دۆنا ئانا لە هۆشی خۆی ئەچێ‌و دۆن جوانیش هەرچەندە ئەیەوێ رابکات پێ ناکرێ چۆنکە پەیکەرەکە رێگەی پێ‌ناداو لێ ئەپرسێت ئایا هەست بە ترس ئەکا یان نەء ، دۆن جوانیش هێزەکانی خۆی کۆدەکاتەوەو دەست بۆ پەیکەرەکە درێژئەکا ، پەیکەرەکە دەستی بە توندی ئەگوشێ هەتا کو گیانی دەرئەچێ . . بەم جۆرە (بۆشکین) کوتایی بە شانووگەریەکەی ئەهێنێ . کوتاییەکی زۆر جیاواز کە بەراوردی لەگەڵ تێکستە رەسەنەکەدا بکەین ، چۆنکە لە کۆنەکەدا دۆن جوان ئەبێتە قوربانیی هێزە بەتواناکانو لە پێناوی گیانە شەرانیەکەی ئەفەوتێت .

گەر بێت‌و ئەمانە بەگشتی جێ‌بهێڵین شاعیرێکی پورتوغالی ئەبینین بەناوی (ئابیلیو مانویل) دی جونکیر) کە جوێن دان بە نەریت‌و رەویشتی کۆمەلایەتی کردووە بە ناوەرۆکێك بۆ هونراوەیەك دەربارەی دۆن جوان‌و لە ساڵی ١٨٧٤ دا بلاوی‌کردوەتەوە . . دانەر ویستوویەتی ئەم هونراوەیە ببێتە یەکێك لەو سێ پارچە هونراوەیە کە نەیتوانیوە بلاوی بکاتەوەو تەنیا شتێکی کەمیان لێ ماوەتە وە . . شاعیر لە پێشەکی هۆنراوەکەی‌دا دەڵێ : من ویستم کەسایەتیە ئەفسانەیەکەی دۆن جوان بکەم بە رەمزێك بۆ ئەو نەخۆشیانەی کە لەناو کۆمەڵی مرۆڤایەتی‌دا هەن وەك : بێ‌تاقەتی ، گێژی ، بەرەڵڵایی گومان ، لاوازی . . و لەسەر ئەمە دەروات‌و دەڵێ : من نامەوێ قارەمانەکە سزابدەم‌و دەزگاکانی دۆزەخ بۆی بکەمەوەو من ویستم وای لێ‌بکەم لە برسانا بمرێت چۆنکە بەسەر خەڵقەوە ئەژی . . نووسەر گاڵتە بەوە دەکات کە دۆن جوان تەسلیم بە عەدالەتی خواوەندەکان بکرێت چۆنکە ئەمە ئەوە ئەگەیێنێ کە لەناو خەڵقا عەدالەت نی‌یەو دان بەوە ئەنرێ کە کۆمەڵ توانای سزادانی تاوانبارەکانی نی‌یە .

(جۆنکیرو) بە گیانێکی گاڵتەجاری دوور لە شیعرو ئەفسانە وێنەی بۆ قارەمانەکەی کێشاوە .

ژیانی دۆن جوان لەم هۆنراوەیەدا بریتی‌یە لە زناو بەرەڵلایی‌و لە ئەنجاما لەناو یەکێك لە سێرکەکانا وەك پروپاگندەکەرێك لێ دێت‌و لەبرسانا لای دڵدارەکانی ئەمرێ . . هۆنراوەکە ئەکرێتە سێ بەش‌و هەندێ دێری جوانی تێدا ئەبینین وەك لە (کەوتنی گەلاکان) کە شاعیر تێدا دەربارەی شێوەی ژیانی گۆندەکان ئەدوێ‌و (ژیانە تازەکە) کە تیشکی راستەقینەی تێدا ئەبینین ئەویش بەهۆی سۆزێکی پاکەوە دروست بووە : «ئەم دەروونە پاك‌و خاوێنە لە کاتێکا هەنگوینی لێوەکانت گوڵاوی پێوە ئەکات پێشکەشی بە خوا ئەکەم» بەڵام ئەبێ ئەوە بزانین کە جوێن‌دان بە شێوەیەکی گشتی ئەبێتە هۆی خنکاندنی هەموو جۆرە شاعیریەتێك لەم هۆنراوەیەدا . چۆنکە دانەر بە رێگەیەکی ریالیزمی تیژ پیسترین‌و خراپترین لایەنی مرۆڤایەتی پیشان ئەدات‌و ئەو شتە بۆگەنەمان پیشان‌ئەدات کە مرۆڤ قیزی لێ دێت .

لە کوتایی‌دا ئەبێ باسی ئەو کۆمیدیایە بکەین کە -ررج برناردشو لە ساڵی ١٩٠٣ دا بەناوی (مرۆڤ‌و سوپەرمان) بلاوی‌کردوە ، کۆمیدیاکە ئەکرێ بە چوار بەش‌و لەوە ئەدوێت کە (ئلن ویتفیلد) لەپاش مردنی باوکی‌دا دوو کەس بوون بە جێ‌بەجێ‌کەری سەرپەرشتی‌کردنی ئیش‌و کاری رۆژانەی‌دا ، یەکێکیان ناوی (رامسدین) بوو کە هاورێ خێزانەکەیان بووو ئەوەی تریش(جان تانیر) کە کتێبی (شورشگێری تەواو)ی نووسیوە ، ئەو شۆرشەی (تانیر) حەزی لێ بوو شۆرشێکی بیولۆجیە زیاتر لەوەی رامیاری یان کۆمەلایەتی بێت چۆنکە گرنگترین مەسەلە لای ئەو

دروست کردنی بارودوخێکی رێك‌وپێك بوو بۆ پەیدابوونی مرۆڤی سوپەرمان ، بروای بەوە کە ژن پیاو داگیرئەکاو ژنانیش تەنیا بۆ خۆشەویستی ئەو ئەروات‌و هەموو کچێك حەزی لە شووکردنە بە مەبەستی ئەوەی بێتە دایك‌و ئەمەش بناغەی یاساکانی سروشتە . بەڵام (تانێر) لەبەر جوانیەتی ئافرەت خۆی پێ نەئەگیرا و لە هەمان کاتیشا دژ بە ژن‌هێنان ئەوەستا ، چۆنکە ئەم مەسەلەیە ، وەکو ئەو بیری لێ دەکردەوە . ئەبێتە هۆی لا واکزوکردن‌و کپ‌کردنەوەی بیرکردنی . .

(ئۆکتاف) هەتا بلێ (ئان)ی خۆشەویست بەڵام ئەم حەزی لە (تانێر) بوو بۆیە وای لە باوکی کرد ، لە پێش مردنی‌دا ، (تانێر) ببێتە وەسی . . (تانێر) نەیئەزانی (ئان) خۆشی‌ئەوێ و لای وابوو حەزی لە (ئۆکتافە) ، بەڵام بەهۆی شۆفێرەکەی ئەم مەسەلەیەی بۆ روون‌بووەوە ، بۆیە (تانێر) بەرەو ئیسپانیا را ئەکات‌و لە رێگەدا تووشی کۆمەڵێکی رێگر ئەبێ سەرۆکی رێگرەکان ماوەیەك پێش ئێستا لە ئوتێلێکدا ئیشی ئەکرد بەڵام لەگەڵ یارەکەی تێك‌چوو و رێگەی جەردەیەتی گرت‌و لە دوایی‌دا بۆمان روون‌ئەبێتەوە کە ئەو کچە خوشکی شۆفێرەکەیە . . لێرەدا (تانێر) تەسلیم ئەبێ‌و لە خەودا ئەمانباتە دۆزەخ لەگەڵ خۆی‌دا و لەوێ (دۆن جوان تینوریو) بە شێوەی (جان تانێر) ئەبینین‌و (دۆناانا) بەو دەم‌وچاوە جوانە (ئان وایتفیلد) مان بیرئەخاتەوە و پەیکەری سوارەکەش دەروەکەوی‌و شەیتانەکانیش وەك (رامسدین) و سەرۆکی جەردەکان دێنە بەرچاو . . بەڵام ئەم دۆزەخە کە (شۆ) وێنەی ئەکێشێ جێگەی سزادان نی‌یە بەڵکو شوێنی خەیاڵ‌و رابواردن‌و کردەوە پیسەکان‌و هەموو ئەم کردەوە خراپانەن کە مێشکی بەکار قبووڵیان ناکات ، ئەمە لە کاتێکدا کە بەهەشت جێگەی گەورەکانی ژیان ئەبێ ، لێرەدا دانەر بە هێزە زندووەکان هەڵئە داو هیچ سنوورێك لەنێوان ئەم دوو جیهانەدا بەوی ناکرێ ، هەر چەندە هەر یەکێکیان رێبازێکی تایبەتی خۆی هەیە لە روانینا . . سوارەکە لە بەهەشتا بێزارەو پێ خۆشە دابەزێتە دۆزەخ . دۆن جوانی تێر لە رابواردن‌و خۆشی مەیلی بەهەشتی هەیە . . لێرەدا گفتوگۆیەکی زانستی‌یانە دەست‌پێ‌دەکرێ و بەرامبەر بە شەیتان ئەوەستێ . بەڵام شەنیان لە قسەی خۆی نایێتە خواری‌و دەربارەی پێشکەوتن‌و مرۆڤی سوپەرمان ئەدوێن . . شەیتان هەر چەند ئەکا دۆن جوان لای خۆی بهێڵێتەوە پێ ناکرێ . . دۆن جوان لە چنگی شەیتان دەربازدەبێ‌و (دۆناانا) ش لە بریاری خۆی ناگەرێتەوەو دان بەوە نانێت کە رۆڵەکەی وەك دایکێك تەواو بووە چونکە مرۆڤی سوپەرمان هەتا ئێستا کە نەهاتووەتە دونیاوە . هەر لەو کاتەدا خەونەکە تەواو دەبێ‌و (تانێر) خەبەری ئەبێتەوەو (ئانا) دەچێتە ژوری‌و(ئوکتاف) یش دێت‌و هەندێ سەرباز لەگەڵ یەکێك لە هاوڕێکانیان بۆ گرتنی رێگرەکان پەیدا دەبن . . بەڵام (تانێر) هەموویان لە گرتن رزگار ئەکا . . کۆمیدیاکەش لە شاری (غرناتە) کۆتایی پێ‌دێت . (دۆنا ئانا) شوو بە ئۆکتاف ناکات چۆنکە دایکی پەیمانی بە(تانێر) داوە . لێرەدا گفتووگۆیەکی تێژ لەنێوان (تانیرو کچەکەدەست‌پێ‌دەکرێ‌و لە دوایی‌دا (تانێر)تەسلیم دەبێ‌و ماچی ئەکاو لەبەر ئەوەی کۆمەڵێك لە هاوڕێکانی چاویان لێ دەبێ بۆیە ناچارئەبێ بیخوازێ .

دۆن جوانەکەی (شۆ) جیاوازی‌یەکی زۆری لەگەڵ دۆن جوانە رەسەنەکەدا هەیە . . دانەر دەربارەی قارەمانەکەی لە پێشەکی شانووگەریەکەدا دەڵێ : شۆبنهاوەرو نیتشەم خوێندەوەو ئەوەی بیری لێ ئەکەمەوە دوارۆژی مرۆڤە نەك سەربەستی ئارەزووەکان . . دۆن جوان لێرەدا لە (هاملت) نزیکە نەك لە دۆن جوانە لاسایی‌یەکە . .(شۆ) بەراورد ئەکا لەنێوان سوپەرمانی سەردەمی راپەرینەکە– ئەو مرۆڤە کە ژیانی خۆی بۆ پەرستنی تاك تەرخان‌کردبو– و مرۆڤ لە سەدەمی نۆزەهەم‌دا – ئەو مرۆڤە کە تیوری داروین کاری تێ کردبوو –(داروین) کە بیروڕای بەرەی ئادەمیزادی خستە جی‌ی بیروڕای تاك‌دا . ئافرەتیش بەوە جیاکراوەتەوە کە هەوڵ نادا خۆی بفرۆشێت‌و منالی بێ بەڵکو بۆ مانەوەی ژیانی کۆمەڵایەتی تێدەکۆشێت . . ئەم ئارەزووە سەرەتایی‌یە وای لێ کردوە لە بیروراکانی پیاو بەرزتر بێت . .

لەم کۆمیدیایە زۆرانبازیەکی نێوان دانەر و جەماوەرە بۆرجوازیە بریتاییەکە ئەبینین و ئەم زۆرانبازیە کۆرتەی ناوەرۆکەکەی شانۆی (شۆ) خۆیەتی‌و بەرامبەر بە لێ‌هاتوویەکی وەك دۆن جوان وا هەست ئەکەین کە دانەر [illegible] جیهان‌و بیرواری درۆزنەکان بزەحێنی‌و ناکۆکی نخاتە دەروونیاو . . [illegible] پەیدابوونی مرۆڤی سوپەرمانیش بیرو[illegible]یەکی رەسەنەو هەر لە بناغەوە پەنجە بۆ [illegible]ودنی بیرورا سەربەستەکان رائەکێشێ . جگە لەوەش کە بیرورایەکی بێ‌سنوورە، [illegible] رەخنە لە خۆگ[illegible] [illegible]زانێت .

لە گۆڤاری (ادا‌ب ال[illegible]عصریە)
ژمارە ١ ساڵی ١٩٧٦ وە[illegible]رگێڕدراوە